

Záložné právo

Súčasná právna úprava inštitútu záložného práva bola zásadne reformovaná pred desiatimi rokmi a odvtedy prešla iba menšími zmenami. Po tejto zmene sa úprava záložného práva sústredila do občianskeho kódexu, kde tvorí ucelenú časť práv k cudzím veciam.

Postupný rozmach hospodárstva prinášal rozmanité obchodné vzťahy, kedy nedochádzalo k okamžitej reálnej výmene statkov, ale dohodnuté plnenie druhej strany sa uskutočňovalo neskôr. Záruka splnenia záväzku bola založená len na dôvere v osobu dlžníka. v Takýchto prípadoch veriteľ nemal v moci žiadny iný zabezpečovací prostriedok, ktorým by mohol dlžníka donucovať splniť si svoj záväzok. Absenciu zabezpečovacieho prostriedku si obchodníci uvedomovali aj pri dohadovaní odvážnych kontraktov, ktorých očakávaný výsledok nebol istý alebo bol závislý na neovplyvniteľných prírodných faktoroch. Riešenie zabezpečenia záväzkov splatných v budúcnosti ponúkla tradičný model obchodovania založený na okamžitej reálnej výmene statkov.

Na základe dlhodobej praxe sa potvrdilo, že „veci poskytujú väčšiu garanciu ako osoba dlžníka“. Vec ponechaná ako záloha v moci veriteľa donucovala dlžníka splniť si svoj záväzok, ale podporne poskytovala aj prostriedok náhradného plnenia, v prípade, ak by dlžník z akéhokoľvek dôvodu nesplnil svoj záväzok.

Historické pramene záložného práva

Materiálnym prameňom, ktorý podnietil vznik a rozvoj inštitútu záložného práva, bola potreba zabezpečenia splnenia záväzkov. Základná podstata fungovania záložného práva bola známa ešte skôr, ako vznikali prvé písané právne systémy, ktoré by komplexne regulovali vecné práva k cudzím veciam. Jednotlivé spôsoby zabezpečovania záväzkov sa vyvíjali spolu s rozvojom obchodu a s ním súvisiacich záväzkových právnych vzťahov, pričom inštitúty niesli v sebe nezmazateľný vplyv právnej kultúry spoločnosti.

Zaužívané pravidlá zriaďovania a výkonu záložného práva vytvárala hospodárska komunita, ktorej potrebám mala slúžiť. Opakované a dlhodobé používanie inštitútu záložného práva sa zafixovalo do právneho vedomia spoločnosti a aplikovalo sa ako obyčajové právo až do obdobia vzniku prvých písaných právnych systémov. Kvalitatívne rozpracovanie právnych inštitútov záložného práva, ako vecných práv k cudzej veci prichádza až rozvojom rímskeho práva. Vplyv rímskej právnej kultúry zanechal nezmazateľné stopy na rozvoji súkromnoprávných inštitútov súčasných právnych systémov. Princípy rímskeho práva poskytujú cenné pozitívne a aj negatívne poznatky, ktoré pri

zohľadňovaní morálnych zásad modernej doby umožňujú precizovanie súčasného inštitútu záložného práva.

Rímske právo poznali tri druhy záložného práva : fiducia, pignus, hypotheca

Vývoj záložného práva v stredovekých pomeroch je poznamenaný najmä vplyvom cirkvi a rozvojom hospodárskych vzťahov spočívajúcich na reálnej výmene. Základné princípy inštitútov vychádzajú z poznatkov rímskeho práva. V období pred 13. storočím sa uplatňuje vadimoniálne záložné právo – pôžičková obligácia vznikajúca reálnym odovzdaním zálohu.

Rozvoj skutočného zabezpečovacieho záložného práva začína v období 13. storočia - vedľajšie vecné právo k cudzej veci , ktorej existencia bola závislá na trvaní zabezpečovanej pohľadávky. Zánikom pohľadávky došlo k zániku zabezpečovacieho záložného práva.

Vplyv cirkvi a ním preferovaných hodnôt sa prejavil aj na vývoji inštitútov záložného práva – zákaz brania úrokov z pôžičiek, či motivovalo k rozvoju takého inštitútu záložného práva, ktorým sa tento zákaz obchádzal – antichresis . inštitút úžitkového záložného práva na nehnuteľnostiach , ktorý umožňoval aj branie úžitkov zo založenej nehnuteľnosti namiesto zakázaných úrokov. Vznikalo na základe zmluvy (nie na dobu dlhšiu ako 32 rokov) , súdneho exekučného rozhodnutia alebo zo zákona. Založením nehnuteľnosti zostávalo dlžníkovi iba tzv. holé vlastníctvo , ostatné zložky vlastníckeho práva vykonával záložný veriteľ (právo vec držať, poberať z neho úžitky , povinnosť daňová). Bolo zrušené cisárskym patentom č. 247 r. z. s účinnosťou od 1. 5. 1853 a nahradené hypotekárnym záložným právom , ktorého publicitu zabezpečoval zápis do komitátneho intabulačného protokolu.

Občiansky zákonník č. 141/1950 Zb. bol prvým československým civilným kódexom, ktorý v ucelenej podobe upravoval inštitút záložného práva na našom území. Zrušili sa ním doterajšie súkromnoprávne predpisy, najmä Všeobecný občiansky zákonník z roku 1811 (ABGB) a zároveň aj všetky patenty, dekréty, nariadenia a zákony vydané k Všeobecnému občianskemu zákonníku. Zrušil obyčajové právo , ktoré plynulo zo súdnych rozhodnutí alebo z iných prameňov. Upravoval zákaz prepadného zálohu pred splatnosťou pohľadávky , definoval nadzáložné právo , používal ho aj pri zabezpečení nájomného. Zabezpečenie záložným právom sa v súčasnosti nahradilo zabezpečením zádržným právom.

Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. účinný od 1. 4. 1964 - novelizácie sa dotkli aj úpravy záložného práva - len zo zákona, zanikla možnosť zriadiť záložné právo právnymi úkonmi.

Občiansky zákonník od 1. 1. 1992 č. 509/1991 Zb. – nahradil dovtedajší inštitút obmedzenia prevodu nehnuteľností (pôvodný § 58 OZ) - § 874 OZ (obmedzenia prevodu vzniknuté pred 1. 1. 1992 platili do zániku aj naďalej) , ale úprava záložného práva sa ukázala časom nedostatočná (neriešila zriaďovanie neposesórnych záložných práv , chýbala možnosť publikovania existencie záložného práva k hnuiteľnej veci – zostali v držbe záložcu.

Nedostatky odstraňoval zákon č. 526/2002 Z. z. – zásadne sa reformoval inštitút záložného práva , zriaďovanie neposesórnych záložných práv k hnuiteľným veciam , postup registrácie záložného práva v príslušných registroch, podrobne upravené práva a povinnosti subjektov v prípade konkurencie záložných práv , úprava záložného práva upraveného v zákone o správe daní a poplatkov , zrušenie tzv. prednostného zákonného záložného práva správcu dane (štátu) a prispôsobenie zásadám a základnej úprave obsiahnutej v OZ.

obmedzenie vzniku záložného práva priamo zo zákona aj v iných zákonoch

osobitná úprava zákon č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch

Ďalšie novely- len menšie úpravy - záložné právo k pohľadávke z účtu ´

Charakteristika záložného práva vecné právo k cudzej veci zabezpečujúce pohľadávku a jej príslušenstvo, ktoré v sebe spája inštitúty vecných a záväzkových práv , legálna definícia § 151a OZ

citácia § 151a (účel záložného práva)

základné pojmové znaky

zásady - vzťahujúce sa tak na celú oblasť vecných práv a osobitné zásady platiace pre záložné právo

výhody záložného práva v porovnaní s inými zabezpečovacími prostriedkami : vyšší stupeň istoty (týka sa konkrétneho zálohu)

okruh subjektov záložného práva - práva a povinnosti záložného veriteľa , záložca (jeho práva)

premlčanie, subsidiárne použitie OZ na obchodné vzťahy , konkurz (na majetku podliehajúcemu konkurzu nemôže počas konkurzu vzniknúť zabezpečovacie právo okrem záložného práva , ktoré sa vzťahuje na budúci majetok)

záložné právo k nehnuteľnostiam so zreteľom na pracovnoprávne vzťahy - § 20 ods. 4 ZP

sudcovské záložné právo - upravené O. s. p. len do 31. 8. 2005 t. j. vydania zákona č. 341/2005 Z. z. (obdobou exekučné záložné právo - zriadené súdnym exekútorom podľa § 167 a nasl. EP)

citácia § 151b (zriadenie záložného práva)

platná právna úprava rozlišuje zriadenie a vznik - dve právne skutočnosti

zriadenie – rozumieme ním na základe zákonom ustanovenej právnej skutočnosti vytvorenie takého právneho stavu, ktorý následne umožňuje vznik záložného práva , ale sám osebe nevyvoláva tie právne účinky, ktoré zákon spája so vznikom záložného práva

zásadnou právnou skutočnosťou, na základe ktorej dochádza k zriadeniu záložného práva - záložná zmluva (jej forma, obsah , predmet , nie príslušenstvo, určenie pohľadávky zabezpečenej záložným právom, najvyššia hodnota istiny , do ktorej sa pohľadávka zabezpečuje, poddlžník)

dohoda o vyporiadaní dedičstva , úradný výrok (nútené záložné právo, konštitutívne účinky)

osobitné typy záložných zmlúv

citácia § 151c (zabezpečená pohľadávka)

citácia § 151d (záloh)

predmet záložného práva – záloh - nielen hmotná vec, ale aj právo a iná majetková hodnota (nie celý majetok záložcu !)

rímska zásada :“čo všetko môže byť predmetom scudzenia, môže byť i predmetom záložného práva“

záloh - vec, právo a iná majetková hodnota - za splnenia podmienok (predmety občianskoprávných vzťahov, prevoditeľnosť, neobmedzenosť pri nakladaní s nimi)

simultánne záložné právo

citácia § 151e (vznik záložného práva)

NCRzp (Notársky centrálny register)

zásada : „ ak sa predmet zálohu povinne zapisuje podľa osobitných právnych predpisov do katastra nehnuteľností alebo do osobitného registra, nezapíše sa už do Notárskeho centrálného registra záložných práv“ (inak : súbor vecí, práv alebo iných majetkových hodnôt, časti podniku)

citácia § 151f (register záložného práva)

podľa predmetu záložného práva (zálohom) , osobitná úprava vecí, ktoré má záložca nadobudnúť v budúcnosti

citácia § 151g (registrácia záložného práva)

citácia § 151h (právne účinky záložného práva)

zásada : „nadobúdateľ nadobudne záloh aj naďalej zaťažený záložným právom“ - v niektorých prípadoch neplatí ! (reštitučné predpisy)

citácia § 151i (používanie zálohu)

citácia § 151j (zásady výkonu záložného práva)

citácia § 151k (poradie zápisu záložných práv)

poradie – čas vzniku , zásada priority,

citácia § 151l (začatie výkonu záložného práva)

nový inštitút – písomné oznámenie záložcovi resp. aj dlžníkovi (nie sú totožní) plus registrácia

zákaz previesť záloh na inú osobu bez súhlasu záložného veriteľa (okamih oznámenia o začatí výkonu záložného práva - okrem chránených osôb)

doplnený ods. 4 (zákonom č. 568/2007 Z. z.) – zabezpečenie publikácie a informovanosti

citácia § 151m (predaj zálohu)

lehota na výkon záložného práva

citácia § 151ma (konkurencia záložných práv)

zásada priority – prednostné uspokojenie záložného veriteľa , ktorého záložné právo vzniklo skôr , pokiaľ zákon neustanovuje inak !

„prednostný záložný veriteľ“ – je v poradí rozhodujúcom na uspokojenie zo záložného práva (nie štát !)

právo k zálohu získa iný záložný veriteľ než ten, ktorý začal výkon záložného práva – splnením pohľadávky za dlžníka

citácia § 151mb (záložné právo k pohľadávke)

predmetom záložného práva – aj peňažná pohľadávka ako právo

poddlžník – veriteľ dlžníka , ktorý pohľadávku založil , ak peňažné plnenie splní , záložný veriteľ má povinnosť oznámiť to záložcovi

citácia § 151mc (poistenie zálohu)

len ak to určuje zmluva o zriadení záložného práva

citácia § 151md (zánik záložného práva)

v súvislosti so zánikom aj zrušenie (dohoda veriteľa so záložcom podľa zmluvy, rozhodnutie o zrušení - súd alebo správny orgán)

vzdaním sa záložného práva záložným veriteľom – už nevyžaduje formu notárskej zápisnice

písm. i/ doplnené zákonom č. 568/2007 Z. z.

výmaz záložného práva - záložca oprávnený, záložný veriteľ povinný

Osobitné ustanovenia k záložnému právu k pohľadávke z účtu, z inej formy vkladu alebo k pohľadávke z úveru

citácia § 151me (záložné právo k účtu a vkladu)

ustanovenie doplnené novelou – zákonom č. 336/2005 Z. z.

podzáložné právo (nadzáložné právo)

zriadenie exekučného záložného práva (§ 167 až 178 EP)

Rozdiely medzi záložným právom a zabezpečovacím prevodom práva :

-pri zabezpečovacom prevode práva sa vlastníkom (majiteľom) práva stáva veriteľ, v prípade záložného práva sa na veriteľa môže previesť nanajvyšš detencia veci (ručný záloh) , pričom spravidla záloh môže naďalej používať dlžník (pri registrovanom záložnom práve),

-v prípade zabezpečovacieho prevodu práva možno realizovať iba jeden zabezpečovací prevod práva, v prípade záložného práva môže na ten istý záloh vzniknúť viac záložných práv (§ 151k OZ),

-zabezpečovací prevod práva môže vzniknúť len na základe zmluvy (§ 553a OZ) , záložné právo môže vzniknúť na základe ďalších právnych skutočností, ktoré sú uvedené v ustanovení § 151b OZ ,

-zabezpečovací prevod práva možno registrovať len vo vzťahu k nehnuteľnostiam (v katastri nehnuteľností) a iným majetkovým právam (napr. patent, ochranná známka), záložné právo možno registrovať v registri záložných práv (§ 151e OZ) i vo vzťahu k huteľným veciam,

-v prípade vzniku záložného práva zákon rozlišuje dve fázy t. j., zriadenie (zmluva) a vznik (registrácia) , v prípade zabezpečovacieho prevodu práva zákon tak nerobí, pričom toto rozlišovanie možno urobiť len vo vzťahu k iným majetkovým právam, ktoré sa zapisujú do príslušného registra (napr. kataster nehnuteľností).

